

2. Старостенко К.М. Теоретичні засади використання засобу комп'ютерного імітаційного моделювання при вивченні архітектури мікропроцесорної техніки/ III Міжнародна науково-практична інтернет-конференція Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: Літні диспути: 11-12 серпня 2021 р. – Дніпро, Україна, 2021. – С.436-437.
3. Хоменко В.Г., Скурська М.М., Старостенко К.М. Розробка моделі змісту навчання архітектури ЕОМ студентів інженерно-педагогічного профілю/ Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер. Педагогічні науки. - 2020. - Вип. 3. - С. 405-418.
4. Горбатюк Р. М. Теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю : дис. докт. пед. наук : 13.00.04 / Горбатюк Роман Михайлович – Тернопіль, 2011. – 567 с.
5. Хоменко В. Г. Теоретичні та методичні засади проектування дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю / Віталій Григорович Хоменко: Монографія Бердянськ: БДПУ, 2015. – 473 с.

ВИВЧЕННЯ ДІЄВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ СТОМАТОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ НА ФОРМУВАЛЬНОМУ ЕТАПІ ЕКСПЕРИМЕНТУ

Доц., канд. мед. наук М.Б. Худякова¹, доц., канд. пед. наук К.Є. Каліна²

¹Кафедра стоматології ННІПО

²Кафедра української мови, основ психології та педагогіки

Харківський національний медичний університет, м.Харків, Україна

Реформування системи охорони здоров'я спрямоване на переосмислення ролі фахівців медичної галузі та висуває нові вимоги до рівня сформованості професійних компетентностей, до багаторівневої підготовки «висококваліфікованих спеціалістів, які успішно конкурують на ринку праці, здатні безперервно вдосконалювати свої професійні та універсальні знання, професійно саморозвиватися тощо» [1]. Оскільки фахівець медичної галузі має володіти сукупністю соціальних, когнітивних та емоційних навичок, що є необхідними для успішної соціальної адаптації, контролю соціальної ситуації та професійної діяльності, співробітництва з колегами, пацієнтами тощо, то виникає необхідність розвитку соціальної компетентності фахівців медичної галузі, зокрема під час післядипломної освіти [2, 3].

В Україні понад 70% відсотків населення має вищу освіту, але потенціал вищої освіти України не використовується повною мірою суспільством та економікою. Так, за загальним рейтингом «The Good Country Index» 2020 р. серед 153 країн світу Україна – на 76-му місці, а найближчі географічні сусіди та країни, які є безпосередніми конкурентами на ринку освітніх послуг, значно вище: Польща – на 31-му, а Німеччина – на 5-му. Проте у рейтингу Україна посідає 1-ше місце за компонентою «Внесок у розвиток науки та технологій», а Польща – на 13-му місці, Німеччина – на 23-му, Велика Британія – на 5-му: таке високе місце України пояснюється значно нижчим рівнем ВВП на одну особу, ніж результатами розвитку науки та технологій [4]. Так, сучасні інформаційні технології допомагають оновити та доповнити усі види діяльності, зокрема й освітній процес, та стають невід’ємними при вивченні більшості навчальних дисциплін.

Світовий процес переходу від індустріального до інформаційного суспільства та соціально-економічні зміни, що відбуваються в Україні, потребують суттєвих змін у сфері вищої освіти й насамперед у післядипломній медичній освіті, яка спрямована на професійний розвиток спеціаліста протягом усієї фахової діяльності лікаря [5]. Стрімке зростання обсягу медичних знань, необхідність забезпечення високого кваліфікаційного рівня медичних кадрів зумовлюють доцільність використання в освітньому процесі сучасних інформаційних технологій, що дають можливість підвищити якість освіти, зробити процес здобуття знань систематичним і високоефективним [6].

Практична реалізація стратегії електронної освіти (smart education), яку сьогодні кваліфікують як нову парадигму сучасної системи освіти в медичному закладі вищої освіти, крім засобів забезпечення засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних знань (e-бібліотека, репозитарій, онлайн навчальні платформи, засоби дистанційного навчання), повинна забезпечувати можливість опанування техніки виконання маніпуляційних навичок, відпрацювання медичних діагностичних та лікувальних технологій на симуляційному обладнанні тощо. Саме ці особливості підготовки сучасного медичного фахівця повинні бути враховані при використанні всіх сучасних технологій електронної освіти що слід вважати важливою передумовою забезпечення якості освіти [7].

Дослідження особливостей післядипломної підготовки лікарів виявило необхідність включення до змісту професійної підготовки здобувачів стоматологічного профілю на післядипломному етапі освіти сучасної проєктної технології навчання, наповнення змісту навчання здобувачів знаннями закономірностей розвитку особистості, а також з психолого-педагогічних дисциплін. Нам видається, що проєктна технологія зорієнтована на інтеграцію фактичних знань, їхнє застосування та набуття нових. Крім того, вона передбачає роботу в колективі.

Метод проєктів, як зазначає Є. Полат, – це спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми (технології), що повинна

завершитися цілком реальним, відчутним практичним результатом, оформлення тим чи іншим чином [8]. Вихідні теоретичні положення для навчальної проєктної діяльності:

у центрі уваги здобувач освіти;

сприяння розвитку творчих здібностей;

педагогічний процес будується в логіці діяльності, що має особистісний сенс для здобувачів на післядипломному етапі освіти, й підвищує їх мотивацію до навчання;

індивідуальний темп роботи над проєктом забезпечує вихід кожного здобувача на свій рівень розвитку;

комплексний підхід до розробки навчальних проєктів сприяє збалансованому розвитку основних фізіологічних і психічних функцій здобувача;

глибоке усвідомлене засвоєння базових знань забезпечується за рахунок універсального їх використання в різних ситуаціях [9].

Однією з проблем сучасної освіти є те, що здобувачі стоматологічного профілю на післядипломному етапі освіти відчують деякі труднощі з застосуванням теоретичних знань на практиці. Уміння застосовувати отримані знання, вміння і навички у професійній діяльності не може з'явитися саме собою, цього потрібно навчати. Для вирішення даної проблеми необхідно впровадження в навчальний процес методу проєктів.

В умовах проєктного навчання основна увага приділяється контекстуалізації змістового блоку, що передбачає: підтримку розгалуженої системи зв'язків (між новими ідеями та попередніми знаннями, між концепціями та повсякденним життям), акцент на методологічних аспектах (вміння застосовувати знання на практиці). В умовах, коли відбувається перманентне оновлення змісту навчальних дисциплін у зв'язку з появою нових програмних та апаратних засобів, які використовуються на післядипломному етапі освіти при підготовці лікарів-стоматологів (що можна дуже добре спостерігати на прикладі еволюції мов і інструментарію програмування й вебпрограмування), перевагами проєктного навчання є його адаптивність і гнучкість, можливість застосовувати для здобувачів з різним початковим рівнем підготовки. Важливо, що застосування проєктного навчання відповідає концепції неперервної освіти й може упроваджуватися на всіх її рівнях, з використанням проєктів різної тривалості та рівня складності.

Серед інноваційних педагогічних технологій в професійній підготовці здобувачів стоматологічного профілю на післядипломному етапі освіти виділимо діалогічні семінари-дискусії, що можуть реалізовуватися в онлайн режимі, портфоліо, імітаційне моделювання, перевернуте навчання, інтерактивні й імітаційні ігри, тренінги тощо.

У контексті професійної підготовки здобувачів стоматологічного профілю на післядипломному етапі освіти наголосимо на необхідності використання наступних засобів навчання: програмне забезпечення для різних задач в професійній підготовці лікарів-стоматологів та для управління

проектною діяльністю (LabVIEW, MS Project, Visual Paradigm та ін.); спеціалізоване обладнання для діяльності здобувачів під час виконання проєкту, для лабораторних робіт і демонстраційних експериментів, системи управління навчанням (Moodle, Classroom та ін.).

Тому ми розуміємо, що проєктна технологія може бути однією з перспективних технологій навчання, яка може бути використана в підготовці здобувачів стоматологічного профілю на післядипломному етапі освіти і буде сприяти творчій самореалізації майбутніх фахівців, підвищенню мотивації для отримання знань, розвитку інтелектуальних здібностей.

Метою дослідження була вивчення дієвості використання проєктної технології навчання в професійній підготовці здобувачів стоматологічного профілю на післядипломному етапі освіти в експериментальній та контрольній групах на формульованому етапі експерименту в процесі викладання навчальної дисципліни «Сучасні погляди на проблеми захворювань пародонта у дорослих та дітей».

Матеріали та методи. Дослідження проводилося протягом весняного семестра 2021-2022 навчального року на базі кафедри стоматології факультету післядипломної освіти ХНМУ. У дослідженні взяли участь слухачі циклу тематичного удосконалення при викладанні навчальної дисципліни «Сучасні погляди на проблеми захворювань пародонта у дорослих та дітей» у кількості - 26 осіб. Було сформовано дві групи: ЕГ – заняття проводились з використанням проєктної технології навчання та КГ – заняття проводились за традиційною методикою. Експеримент було здійснено при викладанні навчальної дисципліни «Сучасні погляди на проблеми захворювань пародонта у дорослих та дітей».

Методами дослідження стали порівняння, синтез, аналіз, узагальнення, спостереження, опитування, анкетування, бесіди, педагогічний експеримент, метод статистичного аналізу.

Результати дослідження. Для виконання формульованого етапу експеримента передбачалося оновлення навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни та розробка методичних рекомендацій для викладачів. Також для перевірки ефективності використання проєктної технології навчання нами було проаналізовано робочу програму навчальної дисципліни «Сучасні погляди на проблеми захворювань пародонта у дорослих та дітей» та визначено теми, які б більшою мірою підійшли для виконання проєктів. Нами були визначені наступні теми, за якими передбачено проведення практичних занять: «Техніка вибіркового пришліфовування зубів», «Критерії визначення ступеня тяжкості пародонтиту», «Визначення пародонтальних індексів», «Виготовлення та техніка використання пародонтальних пов'язок».

Активізація професійного розвитку здобувача освіти сприяє стимулюванню інтересу здобувачів до певних професійних проблем, що через проєктну діяльність показує практичне застосування надбаних знань від теорії до практики, гармонійно поєднуючи академічні знання з прагматичними. Була проведена вступна лекція-семінар «Проєктні технології

навчання у закладах вищої освіти», під час якої здобувачі освіти висловлювали свої думки щодо того, які проєкти викликають у них інтерес, для ознайомлення їх з суттю, можливостями та алгоритмом роботи над проєктами в освітньому процесі професійної підготовки здобувачів. Метою лекції-семінару стало: оволодіння здобувачами освіти теоретичними знаннями щодо проєктної діяльності, проєктної технології та формування в них практичних умінь щодо їх реалізації в навчальній діяльності.

Значний інтерес у здобувачів освіти викликав проєкт «Азбука ручного скейлінгу», метою якого визначено: дослідити можливості інструментарію для ручного скейлінгу та вивчити різновиди наборів для професійної обробки тканин пародонта та також засвоїти протоколи лікування ручними кюретами та визначити показання та протипоказання для використання мануального інструментарію при місцевому лікуванні захворювань пародонта за допомогою проєктної технології навчання.

На практичному занятті з теми «Техніка вибіркового пришліфовування зубів» після виконання практичної роботи здобувачі освіти презентували свій метод перед всіма іншими групами, але за допомогою тематичної інфографіки - схем, діаграм, зображень та колажів, відобразили структурно-логічні зв'язки між поняттями, виділили ключові характеристики кожного з них.

Отримані результати дослідження та власний досвід педагогічної діяльності дозволили проаналізувати, систематизувати, визначити можливості застосування проєктної технології навчання у викладанні навчальної дисципліни «Сучасні погляди на проблеми захворювань пародонта у дорослих та дітей» та розробити методичні рекомендації для викладачів.

Застосування проєктної технології навчання у викладанні навчальної дисципліни «Сучасні погляди на проблеми захворювань пародонта у дорослих та дітей» визначається деякими особливостями. Передумову впровадження проєктної технології навчання в практику освітньої діяльності кафедр при навчанні здобувачів стоматологічного профілю на післядипломному етапі освіти становлять два основні мотиви: пошук методів, які давали б змогу представити освітній процес як організацію переважно самостійної роботи здобувачів освіти та прагнення розглядати освіту більш широко, ніж просто передачу певного обсягу знань.

Педагогічна діяльність в рамках проєктної діяльності включає в себе низку умовних етапів: пошуковий (визначення теми проєкту, пошук і аналіз проблеми, постановка мети проєкту); аналітичний (збирання і вивчення інформації, аналіз наявної інформації, пошук оптимального способу досягнення мети проєкту, побудова алгоритму діяльності, складання плану реалізації проєкту: покрокове планування робіт, аналіз ресурсів); практичний (виконання запланованих технологічних операцій, поточний контроль якості, внесення змін у роботу); презентаційний (підготовка презентаційних матеріалів, презентація проєкту, вивчення можливостей використання

результатів проєкту) та контрольний (аналіз результатів виконання проєкту, оцінка якості виконання проєкту), що в загальних рисах відповідає класифікації етапів: перший етап - актуалізація знань, прояв зацікавлення до теми, визначення мети вивчення конкретного матеріалу, другий етап - осмислення нової інформації, критичне читання та письмо, третій етап - роздуми або рефлексія, формування власної думки стосовно навчального матеріалу, четвертий етап – узагальнення й оцінка власної діяльності.

Оцінювання результативності роботи є обов'язковим елементом організації роботи над проєктом. Результативність проєкту полягає у співвідношенні запланованих очікуваннями з кінцевими результатами роботи.

Методичні рекомендації, що були розроблені на підставі проведеного магістерського дослідження були розглянуті на методичній раді кафедри стоматології ХНМУ та рекомендовані для впровадження в освітній процес з метою професійної підготовки здобувачів стоматологічного профілю на післядипломному етапі освіти.

Висновки

1. На формувальному етапі визначені особливості застосування проєктної технології навчання у професійній підготовці здобувачів стоматологічного профілю на післядипломному етапі освіти. Було оновлено та вдосконалено навчально-методичний комплекс дисципліни та упроваджено проєкти на практичних заняттях навчальної дисципліни «Сучасні погляди на проблеми захворювань пародонта у дорослих та дітей.

2. Розроблені методичні рекомендації щодо впровадження проєктної технології навчання у професійну підготовку здобувачів стоматологічного профілю на післядипломному етапі освіти на підставі отриманих результатів педагогічного експерименту, які свідчать про позитивну динаміку рівня успішності здобувачів освіти. Методичні рекомендації містять практичні поради щодо створення проєктів та можливості їх реалізації в процесі викладання навчальної дисципліни «Сучасні погляди на проблеми захворювань пародонта у дорослих та дітей».

Посилання

1. Харківська А.А. Квінтесенція розвитку єдиного освітнього простору багаторівневих інноваційних навчальних закладів / I Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції «Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук» (24 листопада 2021 р.) // ред. кол. Ломейко О. П., Єременко О.А., Михайлов В.В. та ін.: зб. матер. ТДАТУ. Мелітополь, 2021. Ч. 1. С. 344-346.
2. Харківський В.С. Розвиток соціальної компетентності фахівців медичної галузі у системі післядипломної освіти / В.С. Харківський. Науковий журнал Хортицької національної академії. 2021. Вип. 2(5). С. 82-91. DOI:<https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-5-9>.
3. Післядипломна освіта лікарів: характеристика базових понять. Медична освіта. 2019. URL : <http://medosvita.info/2019/05/19/pisladiplomnaosvita/>.

4. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>.
5. Немеш О.М., Гонта З.М., Шилівський І.В. Роль електронного контенту в дистанційному навчанні лікаря-стоматолога на післядипломному етапі освіти. Буковинський медичний вісник. 2020.Т.24, №3 (95). С. 190-194. DOI: 10.24061/2413-0737.XXIV.3.95.2020.92
6. Мінцер О.П. Реформування системи медичної освіти в світлі концепції «суспільство знань» [Інтернет]. Доступно: http://inmeds.com.ua/dn_in_med/5982/.
7. Лісовий В.М. Медична електронна освіта як сучасний інноваційний навчально-педагогічний тренд / ЛП навчально-методична конференція ХНМУ (Харків, 30 січня 2019 р.) «Впровадження інноваційних технологій організації навчального процесу у ХНМУ – провідний шлях підвищення якості вищої медичної освіти» : зб. матер. ХНМУ. Харків, 2019. Вип. 10. С. 3-5.
8. Кремень В.Г. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін. Український педаг. журнал. 2015. № 1. С. 8-15.
9. Артюшина М.В. Соціально-психологічні умови проєктного навчання учнів професійно-технічних навчальних закладів. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. пр. Випуск 44 / редкол. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. С. 190-194.

ПОЛІТИЧНА ОБІЗНАНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК НАУКИ ТА ОСВІТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

*Асистент кафедри, канд. політ. наук І.О. Цурканова
ORCID ID: 0000-0002-7152-4448*

*Український державний університет науки і технологій
м. Дніпро, Україна*

Вступ. Актуальність дослідження проблеми освіти та науки у сьогоdnішніх реаліях складають основу розвитку нового суспільства. Не дивлячись на усі негаразди, які вже декілька років пов'язані з пандемією COVID-19, а також військовим вторгненням 24 лютого 2022 року, Україна приймає усі необхідні та зважені рішення щодо якісного функціонування освітянського процесу.

Основна частина. На протязі останніх десятиліть вітчизняні та зарубіжні науковці багато уваги приділяють дослідженню проблем освіти і